

PRZYKŁAD

Głuchołazy, dnia .....

**Sąd Okręgowy
w Opolu
I Wydział Cywilny**

Powód: Anna Maria Kowalska
zam. w Głuchołazach, ul. Bezowa 12/1

Pozwany: Adam Kowalski
zam. w Głuchołazach, ul. Bezowa 12/1

POZEW O ROZWÓD

W imieniu powódki, pełnomocnictwo w załączeniu, wnoszę:

1. o rozwiązanie przez rozwód małżeństwa powódki Anny Marii Kowalskiej z pozwanym Janem Kowalskim zawartego dnia 01.02.1987 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Głuchołazach, nr aktu małżeństwa 178/87, z winy pozwanego,
2. o nakazanie eksmisji pozwanego z mieszkania położonego w Głuchołazach, przy ul. Bezowej 12/1,
3. o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według załączonego spisu.

Uzasadnienie

Strony zawarły związek małżeński w dniu 01.02.1987 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Głuchołazach, nr aktu małżeństwa 178/87.

Dowód: skrócony odpis aktu małżeństwa - oryginał.

Z małżeństwa tego strony nie mają dzieci. Strony nie zawierały umowy majątkowo-małżeńskiej.

Powódka ma wykształcenie podstawowe, nie pracuje, jej dochodem jest renta w wysokości netto 780 zł.

Dowód: odcinki renty za ostatnie 3 miesiące.

Pozwany ma wykształcenie podstawowe, pracuje w Zakładzie Ślusarskim prowadzonym przez Andrzeja Wiśnię, w Nysie przy ul. Leśnej, jego miesięczny dochód wynosi 1.200 zł brutto.

Strony pochodzą z pobliskich miejscowości położonych pod Prudnikiem. Do zawarcia związku małżeńskiego zarówno powódka, jak i pozwany byli namawiani przez swoje rodziny. Powódka nie знаła dobrze pozwanego, mało o nim wiedziała, nie zdawała sobie sprawy z

jego trudnego, wręcz wrogiego charakteru.

Małżeństwo stron od początku było koszmarem. Pozwany stosował wobec powódki liczne zakazy, nie pozwalał jej wychodzić z domu, nie pozwalał kontaktować się z rodziną. Powódka bała się pozwanego, dlatego nie sprzeciwiała się mu. Poza tym powódka była uzależniona finansowo od pozwanego, wiedziała, że nikt jej nie może pomóc.

Dowód: zeznania świadków:

- Marii Jagody, zam. w Głuchołazach, ul. Bezowa 123,
- Kazimierzy Jagody, zam. w Głuchołazach ul. Bezowa 123.

Pozwany od samego początku trwania małżeństwa nadużywał alkoholu. Pod jego wpływem wywoływał awantury, prawie każda kończyła się uderzeniem powódki. Kilkakrotnie pozwany pobił powódkę tak mocno, że musiała korzystać z opieki szpitalnej.

Dowód: Karta leczenia szpitalnego z dnia 12.07.1989 r., z dnia 30.09.2000 r., z dnia 23.09.2004 r. Obdukcje lekarskie powódki z lat 1989-2004.

Zachowanie pozwanego było powodem wielokrotnych interwencji Policji w mieszkaniu stron.

Dowód: zaświadczenia o interwencji Policji z lat 1990-2004 r.

W dniu 20.09.2005 r. został wydany przeciw pozwanemu przez Sąd Rejonowy w Prudniku wyrok skazujący za znęcanie się nad rodziną. Sprawa została obecnie przekazana do postępowania odwoławczego.

Dowód: Wyrok z dnia 20.09.2005 r. Sądu Rejonowego w Opolu, w sprawie IV K 1123/03.

Powódka oświadcza, że między stronami ustały już dawno wszelkie więzy małżeńskie. Strony pomimo to, że żyją w jednym mieszkaniu oddzielnie spożywają posiłki, oddzielnie sypiają. Powódka w obawie przez pozwanym zamyka swój pokój na klucz. Pozwanego często nie ma w domu, czasami tydzień lub dwa. Jak wraca wszczyną kolejne awantury, krzyczy i grozi. Szczególnie teraz, gdy toczy się przeciwko pozwanemu postępowanie karne powódka żyje w ciągłej obawie o swoje zdrowie, a nawet życie.

Wniosek o eksmisję pozwanego z mieszkania stron jest zasadny w okolicznościach sprawy. Dalsze pozostawanie stron w jednym mieszkaniu stanowi rażące zagrożenie życia powódki. Pozwany wielokrotnie powtarzał, że ją zabije. Ostatnio groźby te padają częściej. Pozwany pod wpływem alkoholu nie kontroluje swoich czynów, dlatego powódka ma uzasadnione przesłanki, by twierdzić, że groźby te są realne. Rażąco naganne zachowanie pozwanego w pełni uzasadnia orzeczenie eksmisji na mocy art. 58 § 2 k.r.o.

Wobec powyższego wnoszę jak we wstępie.

Anna Maria Kowalska

Załączniki:

1. dowody wskazane w piśmie,
2. odpis pisma,
3. pełnomocnictwo.

PRZYKŁAD

Bodzanów, dnia .....

**Sąd Okręgowy
w Opolu
I Wydział Cywilny**

Powód: Joanna Nowak
zam. w Bodzanowie przy ul. Jasnej 6

Pozwany: Janusz Nowak
zam. w Bodzanowie przy ul. Krętej 56/7

POZEW O ROZWÓD BEZ ORZEKANIA O WINIE

W imieniu powódki, pełnomocnictwo w załączeniu, wnoszę:

1. o rozwiązanie przez rozwód małżeństwa powódki Anny Nowak z pozwanym Januszem Nowak zawartego dnia 20.09.1987 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Głuchołazach, nr aktu małżeństwa 67/87, bez orzekania o winie,
2. o powierzenie obojgu rodzicom władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem stron Pawłem Nowak, urodzonym w dniu 01.01.2002 r. w Nysie, z ustaleniem miejsca pobytu dziecka przy powódce,
3. o zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletniego Pawła Nowak, tytułem udziału w kosztach utrzymania i wychowania dziecka, kwotę 1.000 zł miesięcznie, płatnych z góry do rąk powódki, do dnia 10-ego każdego miesiąca, z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności każdej raty,
4. o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według załączonego spisu.

Uzasadnienie

Strony zawarły związek małżeński w dniu 20.09.1987 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Głuchołazach, akt małżeństwa nr 67/87.

Dowód: skrócony odpis aktu małżeństwa - oryginał.

Z małżeństwa tego strony mają jedno małoletnie dziecko Pawła Nowak, urodzonego w Nysie, w dniu 01.01.2002 r.

Dowód: skrócony odpis aktu urodzenia Pawła Nowak - oryginał.

Strony nie zawierały umowy majątkowo-małżeńskiej.

Powódka ma wykształcenie wyższe ekonomiczne, pracuje na stanowisku głównego księgowego w Przedsiębiorstwie Usługowym z siedzibą w Prudniku. Powódka osiąga przeciętne miesięczne wynagrodzenie w wysokości 1.500 zł brutto.

Dowód: zaświadczenie o zarobkach z dnia 18.10.2005 r.

Pozwany ma wykształcenie wyższe medyczne, pracuje w Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Nysie. Według wiedzy powódki osiąga miesięczne wynagrodzenie rzędu 1.200-1.300 zł brutto.

Powódka oświadcza, iż w świetle art. 56 § 1 k.r.o. brak jest podstaw do istnienia związku małżeńskiego łączącego ją z pozwanym, albowiem dawno już ustały wszelkie więzi między stronami, w tym przede wszystkim więź emocjonalna, ekonomiczna i fizyczna.

Pozwany od 2 lat nie mieszka z powódką. Strony widują się sporadycznie, nie utrzymują żadnych

głębszych relacji. Od tego czasu strony nie miały wspólnych kontaktów fizycznych. Uczucia kiedyś ich łączące dawno wygasły, a pozostał jedynie żal i rozczarowanie. Zarówno pozwany, jak i powódka oddzielnie ułożyli sobie życie bez siebie nawzajem. W ocenie powódki przyczyną całkowitego i zupełnego rozkładu między stronami wszelkich więzi małżeńskich była niezgodność charakterów stron, a także rozbieżność celów i pragnień. Strony podjęły wspólną decyzję o rozstaniu się z uwagi na brak sensu dalszego życia razem w atmosferze kłótni i awantur. Wobec powyższego uznać należy, iż formalna więź małżeńska łącząca powódkę i pozwanego w rzeczywistości nie istnieje i trudno znaleźć dla niej prawne uzasadnienie.

Dowód: zeznania stron.

Wniosek o przyznanie obojgu rodzicom władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem stron Pawłem Nowak, z ustaleniem miejsca pobytu dziecka przy powódce, jest zasadny w okolicznościach sprawy. Małoletni Paweł Nowak mieszka bowiem wspólnie z matką, która sprawuje nad nim stałą opiekę. Pozwany widuje małoletniego Pawła Nowak od czasu do czasu, średnio raz na dwa tygodnie, godząc się na pozostanie dziecka przy matce. Pozwany żyje obecnie z inną kobietą, z którą ma także wspólne roczne dziecko. To przede wszystkim sprawia, że nie ma on możliwości sprawować osobistej pieczy nad małoletnim Pawłem. Warto podkreślić, że małoletni Paweł Nowak jest bardziej emocjonalnie związany z powódką, a nie z pozwanym.

Wniosek o zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletniego Pawła Nowak, tytułem udziału w kosztach utrzymania i wychowania dziecka, kwoty 1.000 zł miesięcznie jest zasadny z uwagi na fakt, że to wyłącznie powódka ponosi koszty utrzymania i wychowania małoletniego. Kwota 1.000 zł miesięcznie nie jest wygórowana w porównaniu z przeciętnymi potrzebami 3-letniego dziecka. Podkreślić należy, iż małoletni Paweł Nowak jest alergikiem, a poprzez to wymaga specjalistycznej diety, a także stałego nadzoru lekarskiego, co kształtuje dodatkowe koszty.

Dowód: wykaz i dokumentacja wydatków poniesionych na małoletniego Pawła Nowak z ostatnich 3 miesięcy.

Powódka podkreśla, że orzeczenie rozwodu jest w pełni zasadne, z uwagi na wystąpienie jego formalnych przesłanek. Rozwód jest także zgodny z dobrem małoletniego dziecka stron, albowiem napięta sytuacja między stronami negatywnie wpływała na jego rozwój emocjonalny.

Orzeczenie rozwodu bez orzekania o winie, jest akceptowane zarówno przez powódkę, jak i przez pozwanego.

Wobec powyższego wnoszę jak we wstępie.

Joanna Nowak

Załączniki:

1. skrócony odpis aktu małżeństwa,
2. skrócony odpis aktu urodzenia dziecka,
3. zaświadczenie o zarobkach z dnia 18.10.2005 r.,
4. wykaz i dokumentacja wydatków poniesionych na małoletniego Pawła Nowak z ostatnich 3 miesięcy,
5. odpis pisma,
6. pełnomocnictwo.

Notka do wzoru - Pozew o rozwód ¹

Uwagi materialnoprawne

1. Pozytywne przesłanki rozwodowe. Małżonkowie są zobowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą założyli (art. 23 KRO). Jeżeli jednak między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, aby sąd rozwiązał ich małżeństwo przez rozwód (art. 56 § 1 KRO). Zupełność i trwałość rozkładu pożycia małżeńskiego muszą występować łącznie.

2. Zupełność rozkładu pożycia. Rozkład pożycia małżeńskiego jest zupełny wtedy, gdy nie istnieje między małżonkami więź duchowa, fizyczna i gospodarcza (pożycie małżeńskie wyraża się w szczególnego zresztą rodzaju wspólności duchowej, fizycznej i gospodarczej). Gdy jednak przy zupełnym braku więzi duchowej i fizycznej pozostały pewne elementy więzi gospodarczej, rozkład pożycia może być mimo to uznany za zupełny, jeżeli utrzymanie elementów więzi gospodarczej (np. wspólnego mieszkania) zostało wywołane szczególnymi okolicznościami. Nawet jednak jedynie sporadyczne stosunki fizyczne między małżonkami z reguły będą wskazywać na to, iż rozkład pożycia nie jest jeszcze zupełny. Do uznania, że między małżonkami nie ma wspólnoty duchowej, nie jest konieczne stwierdzenie wrogiego stosunku małżonków do siebie. Zachowanie poprawnych stosunków w tym względzie, utrzymywanie kontaktów w interesie wspólnych dzieci itd. nie musi konieczne oznaczać, iż więź duchowa małżonków została utrzymana i nie istnieje rozkład pożycia. Chodzi tu bowiem nie o jakąkolwiek więź duchową między dwojgiem ludzi, lecz o więź charakterystyczną dla duchowej wspólnoty małżeńskiej.

3. Trwałość rozkładu pożycia. Do uznania, iż rozkład pożycia jest trwały, nie jest konieczne stwierdzenie, że powrót małżonków do pożycia jest bezwzględnie wyłączony. Wystarczy tu oparta na doświadczeniu życiowym ocena, iż w okolicznościach sprawy nie nastąpi powrót małżonków do wspólnego pożycia. Zwykle ocena, że powrót małżonków do pożycia nie nastąpi, jest możliwa dopiero po upływie pewnego czasu od ich rozstania. Zdarzają się jednak sytuacje wyjątkowe, gdy wniosek, że rozkład pożycia małżeńskiego stał się trwały, znajduje uzasadnienie już wkrótce po rozejściu się małżonków (np. zabójstwo przez jednego małżonka rodzica drugiego z nich). W każdym razie polskie prawo nie uzależnia orzeczenia rozwodu od upływu określonego czasu liczonego od zaistnienia faktycznej separacji. Stanowisko jednego z małżonków, chcącego wznowienia pożycia małżeńskiego, nie wystarcza do uznania rozkładu za nietrwały i niezupełny – ze względu na to, że drugi małżonek może zajmować tak nieprzejednane stanowisko wobec pierwszego, iż nie należy spodziewać się wznowienia przez nich pożycia małżeńskiego.

4. Negatywne przesłanki rozwodowe. Mimo zupełności i trwałości rozkładu pożycia rozwód nie może zostać orzeczony jeżeli:

- 1). na skutek rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków,
- 2). z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego,
- 3). rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia (chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że jego odmowa wyrażenia zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego) – art. 56 § 2 i § 3 KRO.

5. Dobro dziecka małżonków. Jest oczywiste, że na skutek rozkładu pożycia małżeńskiego rodziców cierpi dobro dziecka. Tu nie chodzi jednak o to, czy na skutek rozkładu pożycia cierpi dobro wspólnego małoletniego dziecka rozwodzących się małżonków, lecz o to, czy w wypadku orzeczenia rozwodu dobro takiego dziecka ucierpi bardziej niż wtedy, gdyby rozwód nie został orzeczony. Dla oceny, czy dobro dziecka ucierpi bardziej na skutek orzeczenia rozwodu, może mieć istotne znaczenie wiek dziecka, jego dotychczasowe stosunki z rodzicami, stan zdrowia, stopień wrażliwości dziecka. Przez "wspólne małoletnie dziecko małżonków" rozumie się także dziecko przysposobione przez oboje małżonków oraz dziecko jednego z małżonków przysposobione przez drugiego małżonka.

6. Sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Stosownie do treści art. 56 § 2 KRO, rozwód nie jest dopuszczalny nie tylko wtedy, gdy na skutek niego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków, ale również wtedy, gdy z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Rozwód nie jest zatem dopuszczalny np. wtedy, gdy jedno z małżonków jest nieuleczalnie chore, wymaga pomocy moralnej i materialnej współmałżonka, a rozwód stanowiłby dla niego rażącą krzywdę. Także dobro wspólnego, ale pełnoletniego dziecka małżonków może w określonych wypadkach przemawiać przeciwko orzeczeniu rozwodu. Zazwyczaj sprzeczność rozwodu z zasadami współżycia społecznego nie występuje wtedy, gdy na ową sprzeczność powołuje się małżonek ponoszący wyłączną winę za rozkład pożycia albo gdy przy współwinie małżonków wina małżonka powołującego się na tę sprzeczność jest znacznie

---

¹ Opr. Legalis, 2008 r.

poważniejsza.

7. Żądanie rozwodu przez wyłącznie winnego. Orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne w wypadku, gdy żąda rozwodu małżonek wyłącznie winny rozkładowi pożycia. Od zasady tej istnieją dwa wyjątki:

- 1). gdy drugi z małżonków wyrazi zgodę na rozwód,
- 2). gdy odmowa zgody jest na podstawie okoliczności danej sprawy sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Istotne znaczenie dla oceny skuteczności odmowy zgody na rozwód mogą mieć zwłaszcza przyczyny rozkładu pożycia oraz faktyczny związek pozamałżeński (konkubinaty), dzieci w nim urodzone i celowość społeczna zalegalizowania tego związku. Odnosi się to w szczególności do sytuacji, gdy nie ma dzieci z małżeństwa albo gdy są one już samodzielne. Odmowa w takiej sytuacji zgody na rozwód, prowadząca do uniemożliwienia zalegalizowania nowego, harmonijnego związku, w którym wychowują się małoletnie dzieci (gdy ich interesowi nie można przeciwstawić interesu dzieci pochodzących z małżeństwa), najczęściej nie znajduje usprawiedliwienia w świetle zasad współżycia społecznego.

8. Wina rozkładu pożycia. Stosownie do treści art. 57 § 1 KRO, zasadą jest, że orzekając rozwód sąd orzeka także o tym, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia. Dla orzeczenia, że któryś z małżonków jest winny (współwinny) rozkładowi pożycia, jest niezbędne ustalenie, że zostały przez niego naruszone obowiązki małżeńskie (obowiązki te zostały określone w art. 23 KRO). Do naruszenia tych obowiązków może dojść na skutek umyślnego lub nieumyślnego zachowania się (postępowania) któregoś z małżonków. Rozstrzygając o winie za rozkład pożycia małżeńskiego sąd może:

- 1). orzec, że oboje małżonkowie nie są winni rozkładowi pożycia (np. gdy mąż i żona są nieuleczalnie chorzy i to właśnie stanowi jedyną przyczynę rozkładu ich pożycia);
- 2). orzec, że jedno z małżonków jest winne rozkładowi pożycia;
- 3). orzec, że oboje małżonkowie są winni.

Polskie prawo rodzinne nie odróżnia winy "większej" i "mniejszej", wobec czego małżonka, który zawinił jedną z wielu przyczyn rozkładu, uznaje się za współwinnego, choćby nawet wina drugiego małżonka w spowodowaniu innych przyczyn rozkładu była cięższa. Do zawinionych przyczyn rozkładu pożycia małżeńskiego zalicza się m.in. pijaństwo, zdradę małżeńską, opuszczenie współmałżonka, zaniedbywanie rodziny, odmowę wzajemnej pomocy, odmowę współżycia płciowego. Do niezawinionych przyczyn rozkładu pożycia małżeńskiego zalicza się m.in. chorobę psychiczną, niedobór seksualny, zachowania małżonków wynikające z zasadniczej różnicy charakterów. Przyczyny, które mogą być zawinione albo niezawinione, to m.in. bezpłodność i różnica wieku. Ustalenie winy może mieć znaczenie w wypadku dochodzenia świadczeń alimentacyjnych na podstawie art. 60 KRO.

9. Zaniechanie orzekania o winie. Mimo iż jest zasadą, że orzekając rozwód orzeka się także o tym, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia, sąd zaniecha orzekania o winie wówczas, gdy zgodne żądanie w tym względzie zgłoszą oboje małżonkowie (art. 57 § 2 KRO). Unormowanie to ma niezwykle doniosłe znaczenie praktyczne. Umożliwia ono obu małżonkom (wielu przynajmniej na tym etapie) godne zakończenie nieudanego małżeństwa. W wypadku zaś, gdy rozwodzący się małżonkowie mają wspólne dziecko, zaniechanie orzekania o winie – nie antagonizując małżonków – może przynajmniej nie utrudniać kontaktów z dzieckiem tego rodzica, przy którym dziecko nie pozostaje. Nie bez znaczenia jest także i to, że polskie prawo rodzinne nie przewiduje możliwości stopniowania winy oraz że w myśl art. 57 § 2 KRO w wypadku zaniechania orzekania o winie następują takie skutki, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

10. Alimenty dla byłego małżonka. Jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładowi pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny jest zobowiązany przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania potrzeb małżonka niewinnego, i to nawet wówczas, gdyby ów małżonek niewinny nie znajdował się w niedostatku (art. 60 § 2 KRO). Nie oznacza to jednak, że jedynie w takiej sytuacji istnieje możliwość dochodzenia świadczeń alimentacyjnych przez byłego małżonka od drugiego z byłych małżonków. Małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładowi pożycia (a zatem również małżonek, którego małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód bez orzekania o winie) i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom małżonka uprawnionego oraz możliwościom

zarobkowym i majątkowym małżonka zobowiązanego (art. 60 § 1 KRO). W każdym wypadku obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. W wypadku, gdy zobowiązanym do świadczenia alimentów jest tu małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu (chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży ten termin) – art. 60 § 3 KRO.

11. Kwestie rozstrzygane przy rozwodzie. Na treść wyroku, którym sąd orzeka rozwód, składają się dwa rodzaje rozstrzygnięć (przy przyjęciu jako kryterium podziału tego, czy zapadają one z urzędu, czy na wniosek). Do rozstrzygnięć podejmowanych przez sąd z urzędu (w razie zaistnienia określonych okoliczności sąd musi tu rozstrzygnąć, i to nawet przy braku wniosku) należą rozstrzygnięcia dotyczące:

- 1). władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi rozwodzących się małżonków;
- 2). wysokości, w jakiej każdy z małżonków jest zobowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dzieci;
- 3). sposobu korzystania przez rozwiedzionych ze wspólnie zajmowanego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania po rozwodzie;
- 4). kwestii, czy i który z małżonków ponosi winę rozwodu (tego rozstrzygnięcia sąd zaniecha na zgodne żądanie małżonków).

Na wniosek strony sąd może:

- 1). w wyjątkowych wypadkach, gdy jeden z małżonków zajmujących wspólne mieszkanie swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, nakazać jego eksmisję;
- 2). orzec o podziale wspólnego mieszkania (jest do tego niezbędny zgodny wniosek obojga małżonków), jeżeli ów podział jest możliwy;
- 3). przyznać mieszkanie jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, a przyznanie mieszkania jednemu z małżonków jest możliwe;
- 4). dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu;
- 5). orzec o obowiązku dostarczania jednemu z rozwiedzionych małżonków przez drugiego rozwiedzonego małżonka środków utrzymania.

12. Sposób rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej. Rozstrzygając o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z nich, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka (art. 58 § 1 in fine KRO). Ów drugi małżonek może wówczas uprawnienia i obowiązki wynikające z władzy rodzicielskiej realizować tylko w takim zakresie, jaki ustalił sąd. Wina w powstaniu rozkładu pożycia sama przez się nie powoduje pozbawienia małżonka władzy rodzicielskiej, jej zawieszenia albo ograniczenia.

13. Alimenty dla dziecka. W kwestii ponoszenia przez małżonków kosztów utrzymania i wychowania dziecka patrz zwłaszcza uwagi materialnoprawne do wzoru Nr 50. Całkowity brak możliwości zarobkowych i majątkowych u jednego z rodziców oraz niemożność sprostania przez niego obowiązkowi przewidzianym w art. 135 § 2 KRO (osobiste starania o utrzymanie lub wychowanie dziecka) sprawiają, że w takiej sytuacji w wyroku wyraźnie stwierdza się, który z rodziców ponosi w całości koszty utrzymania i wychowania dziecka. Sąd rozwodowy nie nadaje rozstrzygnięciu o alimentacji dziecka rygoru natychmiastowej wykonalności, ponieważ rozstrzygnięcie to działa dopiero po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego. Sąd nie określa także początkowej daty płatności alimentów – datę tę stanowi data uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód.

14. Korzystanie ze wspólnego mieszkania. Wspólnym mieszkaniem w rozumieniu art. 58 § 2 KRO jest zarówno samodzielny lokal mieszkalny, jak i odrębna część takiego lokalu zajmowana przez rozwiedzionych małżonków. Chodzi tu o wspólne mieszkanie w znaczeniu faktycznym, a nie prawnym, tzn. o każde mieszkanie znajdujące się faktycznie w dyspozycji małżonków, niezależnie od tego, czy i jaki tytuł prawny do tego mieszkania przysługuje im obojgu albo jednemu z nich. Decydujące znaczenie ma tu ustalenie faktu korzystania wspólnie przez małżonków z określonego mieszkania. Potraktowaniu mieszkania jako wspólnego nie przeszkadza to, że jeden z małżonków przejściowo przebywa poza tym mieszkaniem z takich przyczyn, jak odbywanie zasadniczej służby wojskowej, urlop, delegacja służbowa, pobyt w zakładzie leczniczym itp., a także na skutek samowolnego

bezprawnego postępowania drugiego z małżonków. Zazwyczaj sposobem korzystania ze wspólnego mieszkania orzekanym przez sąd jest przyznanie każdemu z małżonków określonych pomieszczeń do wyłącznego korzystania i przyznanie obu małżonkom określonych pomieszczeń (np. kuchnia, łazienka, przedpokój) do wspólnego korzystania. Rozstrzygnięcie, o którym tu mowa, ma jedynie charakter przejściowy – reguluje bowiem stosunki mieszkaniowe tymczasowo, tj. przez czas wspólnego zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków.

15. Eksmisja. W wyjątkowych wypadkach, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd – na żądanie drugiego małżonka – może nakazać eksmisję owego pierwszego małżonka (art. 58 § 2 zd. drugie KRO). Orzeczenie eksmisji może tu mieć miejsce tylko wtedy, gdy zawinione przez małżonka zachowanie jest rażąco naganne i uniemożliwia dalsze wspólne zamieszkiwanie z drugim małżonkiem (rodziną). Taka sytuacja zachodzi zwłaszcza wtedy, gdy stałe nadużywanie alkoholu, wywoływanie awantur i dopuszczanie się aktów przemocy stanowi zagrożenie dla życia, zdrowia lub spokoju drugiego małżonka i innych członków rodziny, w tym w szczególności małoletnich dzieci. Nie jest możliwe orzeczenie eksmisji małżonka ze wspólnie zajmowanego mieszkania przede wszystkim wtedy, gdy mieszkanie to jest przedmiotem odrębnego majątku tego małżonka (np. z tytułu przysługującego mu prawa własności). Na powoływanej tu podstawie prawnej (art. 58 § 2 zd. drugie KRO) o eksmisji małżonka można orzec tylko w wyroku rozwodowym. Rozwiedziony małżonek może żądać eksmisji drugiego byłego małżonka tylko na podstawach przewidzianych w Kodeksie cywilnym lub w odrębnych przepisach.

Uwagi procesowe

Warunki formalne pozwu. Pozew o rozwód powinien odpowiadać ogólnym warunkom pierwszego pisma procesowego w sprawie (art. 126 i 128 KPC) oraz szczególnym warunkom przewidzianym dla pozwu (art. 187 KPC).

Właściwość sądu. Sądem właściwym rzeczowo do rozpoznania sprawy o rozwód jest sąd okręgowy (art. 17 pkt 1 KPC). Sądem wyłącznie właściwym miejscowo jest tu ten sąd okręgowy, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie wspólne zamieszkanie, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze stale przebywa. Gdy ta podstawa właściwości miejscowej nie zachodzi, wtedy wyłącznie właściwy jest sąd okręgowy miejsca zamieszkania strony pozwanej, a gdy i tej podstawy nie ma – sąd okręgowy miejsca zamieszkania powoda (art. 41 KPC). Jeżeli pozwany mieszka za granicą, brak jest przeszkód do dochodzenia rozwodu przed sądem polskim (art. 1100 KPC).

Legitymacja procesowa. Osobą legitymowaną do wystąpienia z powództwem o rozwód jest każdy z małżonków. Legitymowanym biernie jest drugi małżonek.

Udzielenie zabezpieczenia. Już w pozwie o rozwód można żądać udzielenia zabezpieczenia; udzielenia zabezpieczenia można żądać także później – w toku postępowania (art. 730 KPC). Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona (również strona pozwana), jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1 KPC). Jest regułą, że zabezpieczenie jest udzielane na wniosek (art. 732 KPC). Wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien odpowiadać wymogom przepisany dla pisma procesowego, a nadto zawierać:

1). wskazanie sposobu zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także wskazanie sumy zabezpieczenia;

2). uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek (art. 736 § 1 KPC).

W razie stwierdzenia, że wniosek nie odpowiada wymogom formalnym przewidzianym w art. 736 KPC, przewodniczący zwraca wniosek bez wzywania wnioskodawcy do jego uzupełnienia (art. 738 KPC). Co do alimentów, zabezpieczenie może polegać na zobowiązaniu obowiązanego do zapłaty uprawnionemu jednorazowo albo okresowo określonej sumy pieniężnej, a podstawą zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia (art. 753 § 1 KPC). Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może m.in.:

1). unormować prawa i obowiązki stron na czas trwania postępowania;

2). uregulować sposób roztoczenia pieczy nad małoletnimi dziećmi (art. 755 § 1 KPC).

W sprawie o rozwód sąd może również orzec o wydaniu małżonkowi, opuszczającemu mieszkanie zajmowane wspólnie przez małżonków, potrzebnych mu przedmiotów (art. 756 KPC).

Postępowanie. Sprawa o rozwód podlega rozpoznaniu w trybie odrębnego postępowania procesowego przewidzianego dla spraw małżeńskich, unormowanego w art. 425–446 KPC. W

zakresie powołanych tu przepisów obowiązują szczególne przepisy dla spraw o rozwód (art. 436–446 KPC). Jest zasadą, że przed wyznaczeniem terminu pierwszej rozprawy wzywa się strony do osobistego stawienia się do sądu na posiedzenie pojednawcze (art. 436 § 1 KPC). Jedynie wtedy, gdy stawiennictwo jednej ze stron napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody (np. wówczas, gdy miejsce zamieszkania strony nie jest znane i w jej imieniu występuje kurator procesowy), sąd może – ale tylko na wniosek strony – zaniechać przeprowadzenia posiedzenia pojednawczego (art. 437 KPC). Wniosek o zaniechanie przeprowadzenia posiedzenia pojednawczego, odpowiednio uzasadniony, można zgłosić już w pozwie o rozwód. Jeżeli w toku postępowania sąd nabierze przekonania, że – jak stanowi art. 440 § 1 KPC – istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Podjęcie postępowania zawieszono na podstawie, o której tu mowa, następuje na wniosek jednej ze stron (nie wcześniej jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia zawieszenia postępowania) – art. 440 § 2 KPC. Sąd nie może ograniczyć postępowania dowodowego do przesłuchania stron wtedy, gdy małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci (art. 442 KPC). Już w toku sprawy o rozwód (nawet już w pozwie) małżonek może dochodzić od drugiego małżonka rozszczeń alimentacyjnych na wypadek orzeczenia rozwodu. Stosowny wniosek zgłasza się na rozprawie w obecności drugiego małżonka albo w piśmie (art. 444 KPC).

Proces o rozwód a inne procesy. W czasie trwania procesu o rozwód nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację (art. 439 § 2 KPC).

W czasie trwania procesu o rozwód nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty między małżonkami, albo między nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie zostaje przekazany sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym (art. 445 § 1 KPC). Postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub o alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód, ulega z urzędu zawieszeniu z chwilą wytoczenia powództwa o rozwód – co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wykonania obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub o alimenty, wstrzymuje się także z mocy samego prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku tych świadczeń, wydanych w poprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód (art. 445 § 2 KPC). Po prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód zawieszono postępowanie podejmuje się z mocy prawa, orzeczenia zaś, których wykonanie było wstrzymane, podlegają wykonaniu, jednak tylko co do okresu, za który w sprawie o rozwód nie orzeczono o rozszczeniach objętych zawieszonym postępowaniem. W pozostałym zakresie – z mocy samego prawa – postępowanie ulega umorzeniu (art. 445 § 3 KPC).

Jeśli sprawa o rozwód jest w toku, nie może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron. W razie potrzeby orzeczenia o władzy rodzicielskiej, stosuje się przepisy o postępowaniu zabezpieczającym (art. 445¹ § 1 KPC). Postępowanie w sprawie dotyczącej władzy rodzicielskiej wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód ulega z urzędu zawieszeniu, a o władzy rodzicielskiej przez cały czas trwania sprawy o rozwód sąd orzeka w postępowaniu zabezpieczającym. Sąd postanowi podjąć postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej, jeżeli w prawomocnym orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie o rozwód nie orzeczono o władzy rodzicielskiej; w przeciwnym wypadku postępowanie ulega umorzeniu (art. 445¹ § 2 KPC).

Środki prawne, terminy

1. Apelacja. Od wyroku wydanego w sprawie o rozwód przysługuje apelacja do sądu apelacyjnego (art. 367 § 1 i § 2 KPC).

2. Termin do wniesienia apelacji. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. Jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia (art. 369 KPC).

3. Skarga kasacyjna. W sprawie o rozwód skarga kasacyjna nie jest dopuszczalna (art. 398² § 2 KPC).

4. Opłaty, koszty. Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 r. Nr 167 poz. 1398) od pozwu w sprawie o rozwód, wniesionego po dniu 1 marca 2006 r., pobiera się opłatę stałą w kwocie 600 zł.

Orzecznictwo

1. Uchwała SN z 26.3.1969 r., III CZP 16/69; opubl. OSNCP Nr 12/1969, poz. 211. Początkową

datę płatności alimentów zasądzonych na podstawie art. 60 KRO w wyroku orzekającym rozwód stanowi data uprawomocnienia się tego wyroku.

2. Uchwała SN z 12.11.1976 r., III CZP 54/76; opubl. OSNCP Nr 7/1977, poz. 109. Zaskarżenie przez stronę wyroku rozwodowego jedynie w części orzekającej o zajmowanym przez małżonków wspólnym mieszkaniu, w tym także w części orzekającej o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków (art. 58 § 2 KRO), nie oznacza zaskarżenia tego wyroku w całości.

3. Uchwała SN z 5.10.1982 r., III CZP 38/82; opubl. OSNCAP Nr 2–3/1983, poz. 31. Nie jest dopuszczalne rozstrzygnięcie w wyroku orzekającym rozwód o wygaśnięciu stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądowym obowiązku alimentacyjnego obciążającego jednego z małżonków na rzecz drugiego.

4. Uchwała SN z 27.11.1985 r., III CZP 62/85; opubl. OSNCAP Nr 10/1986, poz. 150. Dopuszczalne jest żądanie eksmisji byłego małżonka ze wspólnego własnościowego mieszkania spółdzielczego, jeżeli on swoim rażąco nagannym zachowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkanie ustanowione wyrokiem rozwodowym.

5. Uchwała SN z 13.7.1987 r., III CZP 40/87; opubl. OSNCAP Nr 11/1988, poz. 154. Na zmianę nazwiska dziecka w trybie administracyjnym potrzebna jest zgoda ojca mimo ograniczenia jego władzy rodzicielskiej bez względu na zakres obowiązków i uprawnień określonych w wyroku rozwodowym w trybie art. 58 § 1 zdanie drugie KRO.

6. Uchwała SN z 20.9.1990 r., III CZP 53/90; opubl. OSNCAP Nr 4/1991, poz. 43. Art. 58 § 2 zdanie drugie KRO ma zastosowanie tylko w sprawie o rozwód.

7. Wyrok SN z 5.12.1997 r., I CKN 597/97; opubl. OSNIC Nr 6/1998, poz. 99. Opuszczenie przez żonę wraz z dziećmi wspólnego domu, stanowiące reakcję na poważne zagrożenie ze strony męża bezpieczeństwa osobistego i wspólnych dzieci, nie jest moralnie naganne i nie może być uznane za zawinione spowodowanie rozkładu pożycia małżeńskiego.

8. Wyrok SN z 3.9.1998 r., I CKN 908/97; opubl. OSNIC Nr 3/1999, poz. 53. Odmowa korzystania ze świadczeń pomocy społecznej przez rozwiedzionego małżonka, znajdującego się w niedostatku, nie wyłącza obowiązku dostarczania mu środków utrzymania, obciążającego drugiego małżonka rozwiedzionego w zakresie określonym w art. 60 § 1 KRO.

9. Wyrok SN z 28.1.1999 r., III CKN 1041/98; opubl. OSNIC Nr 9/1999, poz. 149. Przedłużenie 5-letniego terminu przewidzianego w art. 60 § 3 KRO może nastąpić tylko wtedy, gdy wyjątkowe okoliczności, wymienione w tym przepisie, powstały przed upływem 5 lat od orzeczenia rozwodu.

10. Postanowienie SN z 25.3.1999 r., III CKN 124/99; opubl. OSNIC Nr 10/1999, poz. 182. Zmieniony w wyniku apelacji wyrok rozwodowy w części dotyczącej wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci ma być samodzielny. Kasacja od takiego wyroku nie jest dopuszczalna.

11. Uchwała SN z 9.7.1999 r., III CZP 18/99; opubl. OSNIC Nr 12/1999, poz. 204. Możliwe jest, na żądanie jednego z byłych małżonków, orzeczenie eksmisji drugiego z nich z mieszkania stanowiącego przedmiot wspólnego lokatorskiego prawa spółdzielczego, jeżeli drugi małżonek, w stosunku do którego w wyroku rozwodowym orzeczono eksmisję, mieszkanie to opuścił, a następnie ponownie je zajął.

12. Postanowienie SN z 1.10.1999 r., II CKN 907/98; opubl. OSNIC Nr 4/2000, poz. 69. W sprawie o zmianę rozstrzygnięcia zawartego w wyroku rozwodowym, co do sposobu korzystania z mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków, kasacja nie przysługuje.

13. Wyrok SN z 28.9.2000 r., IV CKN 112/00; opubl. OSNIC Nr 3/2001, poz. 41. Związek jednego z małżonków z innym partnerem w czasie trwania małżeństwa, lecz po wystąpieniu zupełnego i trwałego rozkładu pożycia między małżonkami, nie daje podstawy do przypisania temu małżonkowi winy za ten rozkład.

14. Wyrok SN z 10.5.2000 r., III CKN 1032/99; opubl. OSNIC Nr 7–8/2001, poz. 102. Ocena skuteczności odmowy zgody na rozwód (art. 56 § 3 KRO) powinna być dokonywana przede wszystkim z uwzględnieniem przyczyn rozkładu oraz okoliczności i zdarzeń, jakie powstały po ustaniu pożycia małżonków (np. związków pozamałżeńskich oraz dzieci w nich urodzonych, jak też społecznej celowości legalizacji tych związków).

15. Wyrok SN z 17.11.2000 r., V CKN 1364/00; opubl. OSNIC Nr 9/2001, poz. 126. Orzeczenie sądu kościelnego o ważności bądź o ustaniu małżeństwa kanonicznego, nie może mieć prejudycjalnego wpływu na orzeczenie sądu państwowego o ważności lub o ustaniu świeckiego związku małżeńskiego.

16. Postanowienie SN z 5.9.2002 r., II CZ 87/02; opubl. OSNIC Nr 12/2003, poz. 164. Wniesiony przez adwokata lub radcę prawnego nieopłacony środek odwoławczy od zawartego w wyroku rozwodowym orzeczenia nakazującego eksmisję jednego z małżonków podlega odrzuceniu bez

wzywania do uiszczenia opłaty.

17. Wytyczne SN z 1955 r.; wytyczne SN z 1968 r.; wytyczne SN z 1978 r.; wytyczne SN z 1987 r.; wyrok SN z 22.3.1973 r., I CR 189/73; opubl. OSNCP Nr 1/1974, poz. 19; uchwała SN z 10.2.1977 r., III CZP 74/76; opubl. OSNCP Nr 9/1977, poz. 160; uchwała SN z 9.6.1980 r., III CZP 34/80; opubl. OSNCP Nr 12/1980, poz. 231; wyrok SN z 14.12.1984 r., III CRN 272/84; opubl. OSNCAP Nr 9/1985, poz. 135; uchwała SN z 17.5.1985 r., III CZP 22/85; opubl. OSNCAP Nr 3/1986, poz. 25; uchwała SN z 11.9.1992 r., III CZP 107/92; opubl. OSNCAP Nr 5/1993, poz. 73; uchwała SN z 17.12.1991 r., III CZP 131/91; opubl. OSNCAP Nr 6/1992, poz. 107; uchwała SN z 5.7.1995 r., III CZP 86/95; opubl. OSNIC Nr 11/1995, poz. 161; wyrok SN z 19.1.1998 r., I CKN 424/97; opubl. OSNIC Nr 9/1998, poz. 136; wyrok SN z 10.12.1998 r., I CKN 912/97; opubl. OSNIC Nr 6/1999, poz. 117. Pozew o rozwód z winy obu stron z wnioskiem o podział majątku wspólnegoPozew o rozwód z wnioskiem o udzielenie zabezpieczeniaPozew o rozwód z winy pozwanego oraz o eksmisję